

ШОСТЕ ВИМИРАННЯ

Atelopus zeteki

Місто Ель-Вальє-де-Антон, що у центральній Панамі, розташоване всередині вулканічного кратера, засноване близько мільйона років тому. Кратер має майже чотири милі в ширину, але за ясної погоди можна побачити нерівні пагорби, що оточують місто, як стіни зруйнованої башти. Ель-Вальє має одну головну вулицю, поліцейську дільницю й ринок просто неба. На додаток до звичайного асортименту капелюхів-панамок і яскравих вишиванок, там пропонують те, що має бути найбільшим у світі зібранням статуеток золотавих жаб². Є жаби, що відпочивають на листі, і жаби, які сидять навпочіпки, і такі, – це досить складно збагнути – що тримають мобільні телефони. Є жаби у спідницях, оздоблених оборками, і жаби у неочікуваних танцювальних позах, і такі, що палять цигарки через мундштук, після моди на статуетки FDR³. Золотава жаба кольору жовтого таксі з темно-коричневими плямами є ендеміком⁴ у районі міста Ель-Вальє. У Панамі її вважають символом щастя, а зображення друкують (або принаймні раніше друкували) на лотерейних квитках.

Зовсім нещодавно, усього десять років тому, золотаві жаби населяли пагорби навколо Ель-Вальє. Вони токсичні – отрута, що міститься в шкірі тільки однієї такої істоти, може вбити тисячі мишей середнього розміру – звідси яскраве забарвлення, що вирізняє їх на лісовій підстилці. Один струмок неподалік Ель-Вальє прозвали струмком Тисячі Жаб. Людина, яка йшла вздовж нього, бачила так

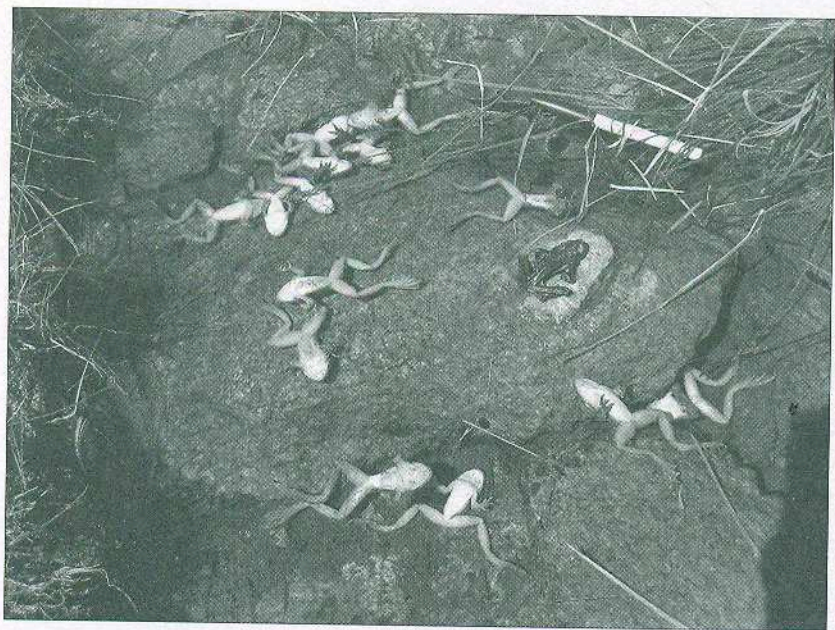
² Наукова назва цієї амфібії – ателоп зетекі, або ателоп золотавий (*Atelopus zeteki*), а відносять її до родини ропухових (Bufonidae), а не жабових (Ranidae). – Прим. ред.

³ Франклін Делано Рузвельт, американський президент (1933–1945). – Прим. ред.

⁴ Ендемік – вид, поширення якого обмежене невеликим ареалом. – Прим. ред.

багато золотавих жаб, що «засмагали» на його берегах, що, як сказав мені один герпетолог⁵, який навідувався сюди багато разів: «Це було божевілля – цілковите божевілля.»

Невдовзі жаби навколо Ель-Вальє почали зникати. Проблема – її ще не сприймали як кризу – була вперше помічена на заході, неподалік від кордону Панами з Коста-Рикою. Трапилося так, що аспірантка з Америки вивчала там жаб у тропічному лісі. Вона поїхала в Штати на час роботи над дисертацією, а коли повернулася, то не знайшла жодної золотавої жаби, ба більше, будь-яких амфібій. Жінка не могла зрозуміти, що відбувається, але, оскільки їй були потрібні жаби для дослідження, вона створила новий дослідний майданчик, далі на схід. Спочатку жаби на новому місці здавалися здоровими; потім відбулося те ж саме – земноводні зникли. Мор поширювався тропічним лісом, поки у 2002 році жаби на пагорбах і в струмках навколо міста Санта-Фе, приблизно в 50 милях на захід від Ель-Вальє, майже не вимерли. 2004 року трупики почали з'являтися ще ближче до Ель-Вальє, навколо міста Ель-Копе. До цього часу група біологів, деякі з

⁵ Герпетолог – науковець, який вивчає плазунів і земноводних. – Прим. ред.

Панамська золотава жаба

Панами, інші зі Сполучених Штатів, дійшли висновку, що золотава жаба в серйозній небезпеці. Вони вирішили спробувати зберегти залишок популяції шляхом переселення кількох десятків кожної статі з лісу та вирощування їх у закритому приміщенні. Але те, що вбивало жаб, поширювалося швидше за побоювання біологів. Перш ніж вони змогли діяти за своїм планом, стався катаклізм.

Я вперше прочитала про жаб Ель-Вальє в природничому журналі для дітей, котрий узяла у своїх малюків. У статті з повнокольоровими фотографіями панамської золотої жаби та інших блискучих кольорових видів ішлося про поширення лиха й зусилля біологів на протидію йому. Науковці сподівалися на новий лабораторний центр, побудований в Ель-Вальє, але він не був готовий учасно. Вони поспішали зберегти якнайбільше тварин, навіть не маючи місця, де їх тримати. Отже, що вони врешті-решт зробили? Звичайно, помістили тварин у «жаб'ячий готель»! «Неймовірний жаб'ячий готель» – це справжній місцевий готель класу «ночівля зі сніданком» дав згоду, щоб жаби мешкали (у ванночках) у блоці мебльованих кімнат.

У статті зазначалося: «Жаби користуються номерами першого класу, мають на побігеньках біологів, покоївок та обслуговування в номері». Жабам також подавали смачні, свіжі страви – «насправді такі свіжі, що їжу вони хапали прямо з тарілки».

Усього за кілька тижнів після того, як я прочитала про «неймовірний жаб'ячий готель», мені трапилася на очі інша стаття, пов'язана з золотавими жабами, написана у дещо іншому ключі. Вона з'явилася в журналі *Proceedings of the National Academy of Sciences*⁶ за авторства двох герпетологів. Стаття називалася «Чи перебуваємо ми в розпалі шостого масового вимирання? Погляд зі світу земноводних». Автори, Девід Вейк із Каліфорнійського університету в Берклі та Венс Фреденбург з Університету штату Сан-Франциско, зазначали, що «протягом історії життя на цій планеті було п'ять великих масових вимирань». Вони описали їх як події, що призвели до «значної втрати біологічного різноманіття». Перше з них відбулося у час пізнього ордовицького періоду, близько 450 мільйонів років тому, коли живі істоти були обмежені у своєму поширенні переважно водним середовищем. Найбільш спустошливе вимирання сталося наприкінці пермського періоду, близько 250 мільйонів років тому, і воно ледь не завершилося повним спорожнінням Землі. (Цю подію іноді називають «матір'ю масових вимирань» або «великим мором»). Останнє і найвідоміше масове вимирання відбулося наприкінці крейдяного періоду; воно знищило, крім динозаврів, ще й плезіозаврів, мозазаврів, молюсків-амонітів та птерозаврів. Вейк і Фреденбург на основі темпів вимирання земноводних показали, що подія подібного катастрофічного характеру відбувається й нині. Їхня стаття була проілюстрована лише однією фотографією, де близько десятка гірських жовтоногих жаб – усі мертві – лежать на скелях, із роздутими животами догори.

Я зрозуміла, чому журнал для малят зволів публікувати фотографії живих жаб, а не мертвих. Я також зрозуміла схильність до розіграшу в стилі Беатріс Поттер⁷ чарівності амфібій, які замовляють обслуговування в готельний номер. Тим не менш, мені, як журналістці, здавалося, що журнал вилучив перший абзац статті. Будь-яку подію, що

⁶ Праці Національної академії наук, провідний американський науковий журнал. – Прим. ред.

⁷ Беатріс Поттер (1866–1943), англійська дитяча письменниця і художниця. – Прим. ред.